

Slovenski Pravniki

Leto LV.

Ljubljana, novembra 1941-XX.

Štev. 8.—12.

Metod Dolenc

Metoda Dolenc ni več. V petek dne 10. oktobra 1941 se je ločil njegov duh od telesa in poslovil od tostranskega torišča, na katerem je kopicil uspeh za uspehom. Nam, ki smo ga poznali, spoštovali in ljubili, pa je zapustil le bridko bolest in veliko ter tiho praznino. Kajti njegova osebnost je zajela tolikšen krog, njegova delavnost se je razbohotila v takšno širino, da nenadne izgube še ne moremo doumeti.

Ni opore za domnevo, da bi se Dolenc pripravljajl že za časa vseučiliških let na poklic, v katerem se je pozneje razodela njegova izredna darovitost, neugnana sila in nezlomljiva volja, hoteno tudi izvršiti. Gotovo takrat ni bil deležen ne materialne še manj pa moralne podpore, s katero morejo računati mladi talenti. Toda gon za znanstvenim delom mu je bil prirojen, saj je, skoro ko je končal študije in si izbral sodniško službo, komaj petindvajsetletnik že objavil razpravo iz civilnega prava (Slov. Pravniki 1901). Tej je l. 1904. sledila druga, tokrat iz kazenskega prava. Za oboje kakor za mnogo poznejšega mu je nudila gradivo sodna praksa. Slednji je pripisoval veliko pomembnost za znanstveno snovanje in l. 1932. kot novo izvoljeni predsednik društva „Pravniki“ je naravnost izjavil, da „teorija brez prakse ne pomeni nič, prav tako pa tudi narobe“. Da pa je končno podredil prakso teoriji, je odločilo l. 1905., ko je bil poklican v službovanje k višjemu deželnemu sodišču v Gradec. Tu ga je prevzelo predvsem zanimanje za kazensko pravo, nagnjenje k temu pa sta še utrjevala znani kriminalist Gross in vplivni višji državni pravdnik Amschl. Krajši članki, pa tudi daljše razprave, poleg tega še predavanja v pravniškem društvu (Grazer Juristenverein) so nastali v teh letih neumornega ter pozno v noč trajajočega razglabljanja in to obenem poleg težavne in odgovorne službe. Najpomembnejši med vsemi pa je bil l. 1910. objavljeni habilitacijski spis „Die Verfassung der österr. Strafgerichte und das Laienrichtertum. Schwurgerichte und Schöffengerichte“.

Ne puščajoč v nemar kazensko pravo, je pričel posvečati Dolenc pozornost še drugemu predmetu. V občevanju s prof. Kaspretom se mu je odkrilo popolnoma novo znanstveno področje, takrat še neznan slovenska pravna zgodovina. Z isto ljubeznijo, z enakim ognjem kakor pri kazenskem pravu se je predal raziskavanjem te nove pravnozgodovinske panoge in ji z razpravami, priobčenimi še pred letom 1914., polagal čvrste temelje. Tako je bil Dolenc že pred svetovno vojno cel mož, enako cenjen kriminalist kakor upoštevan pravni zgodovinar.

Vsestransko delovanje mu je vojna sicer prekinila, zapustila pa mu tudi vtisov, ki jih je pozneje objavil. Po vojni pa je prej započeto delo nadaljeval še krepkeje, ne predavanja iz dveh, najčešče iz treh predmetov na vseučilišču, ne pogosto upravno delo na rektoratu in dekanatu ga niso odvrnila od tega, da ne bi posvečal vsega prostega časa popolnoma svojima ljubljenima strokama, obvezni kazenski in prostovoljni pravnozgodovinski. Izrabljal ga je v dobesednem pomenu, poznal ni nobenega odmora. Če je bila žetev njegovega znanstvenega delovanja že prej bogata, je njegova plodovitost sedaj naravnost zavzela. Razmotrival je vsako važnejše vprašanje, ki se je tikalo njegovih predmetov. Število novih spisov, napisanih za vse domače pravne časopise brez razlike, prav tako za mnoge druge, tudi tuje, vmes samostojne knjige, vse to je rastlo iz dneva v dan. Njih vsebina se ni omejevala samo na domače pravo, prikazovala je tudi presnavljanje prava v tujini. Tem so se pridruževale številne ocene in prikazi najraznovrstnejših knjig, njegova vsestranska razgledanost je znala izvabiti iz vsake, ki jo je prečital, kaj zanimivega in podati mnenje. Razen tega je nastopal kot referent na jugoslovanskih in mednarodnih pravniških kongresih, povsod iskan in visoko uvaževan. Deloval je v stalnem zakonodajnem svetu, imel zlasti odločilno besedo glede novih kazenskih zakonov, sestavil nekatere načrte manjših tudi sam. Ko je bilo v Jugoslaviji uzakonjeno novo kazensko pravo, je napisal v najkrajšem času Tolmač h kazenskemu zakoniku, delo, ki je postalo v srbohrvatskem prevodu vsakdanji priročnik in svetovalec najbolj širokega kroga sodnikov in odvetnikov. Ta knjiga in pa sistema o kazenskem postopku ter kazenskem pravu, — zadnji izdan skupno s prof. Maklecovom, — so mu poleg njegovega nastopanja na pravniških kongresih utemeljili prevladujoč ugled in ga storili najbolj vidnega predstavnika slovenskega pravništva sploh. Ko je zaokrožil

tolmačenja iz kazenskega prava, je zbral pravnozgodovinske izsledke in jih strnil v „Pravni zgodovini za slovensko ozemlje“, s katero je vnovič presenetil. Tej je pridružil še zadnje veliko delo, „Gorske bukve“, s katerimi je podkrepil glavne odseke prej omenjene knjige. Tako Dolenc ni postavil samo teoretičnih podstav slovenski kazensko-pravni vedi, Dolenc je tudi utemeljitelj slovenske pravne zgodovine. S svojimi deli je dal obenem slovenski mladini vzorne učbenike iz svojih strok.

Vendar strogo znanstveno delo kljub vsej obsežnosti ni zaposlevalo vseh Dolenčevih moči in prizadevanj. Takoj ko je prišel v domovino, je nastopil kot „Pravnikov“ odposlanec v vseučiliški komisiji, sodeloval pri pripravah za ustanovitev ljubljanske Akademije, pri tej izgradil pozneje pravni razred. Kot rektor se je prvi zavzel za zidavo vseučiliške knjižnice, v okrilju juridične fakultete dal pobudo za izdajanje „Zbornika znanstvenih razprav“. Koliko je razen tega nasvetoval, pripravil ali izvršil, bi niti sejni zapisniki ne mogli izčrpano povedati.

To sliko ogromne delavnosti je treba še izpopolniti in na kratko označiti njegovo vlogo v društvu „Pravnik“. V tem je pričel nastopati dejansko, brž ko se je naselil v Ljubljani. „Ščuko v odboru“ ga je nazval predsednik Majaron. Kakor ni poznal v drugih stvareh odmora, tako ga je odlikovala tudi v društvenih izpodbudnost. In da je bilo društvo živo bitje, ki mu življenje ne sme zastati niti za trenutek, so skrbeli mnogi njegovi predlogi. Še v večji meri se je izkazal v tej lastnosti in uveljavil svojo osebnost, ko je prevzel sam društveno vodstvo. Težavne naloge, biti Majaronov naslednik, se je dobro zavedal. V nagovoru, ki se je v njem zahvalil za izvolitev, je nanizal nekaj misli, s katerimi je razodel svoj predsedniški program. V okviru tega načrta je bila predvsem skrb za „Slovenski Pravnik“, ki da je punčica v očesu društva. Z zakonskimi predlogi, diskusijami o njih, s spomenicami naj bi društvo podpiralo vse, kar pomore k dobremu zakonodavstvu. Želel si je intimnejše zveze med teorijo in prakso in bil sam vedno prvi predavatelj v „Pravniku“. Prav tako je odjeknila v njem takoj zamisel za „Zbirko zakonov“, za katero je prispeval prvo knjigo. „Pritegnimo mladino“, je klical ob vsaki priložnosti, kajti ta je poklicana nadaljevati in izvrševati voljo društvenih ustanoviteljev. Priznaval je vsako delo v društvu in za pravo sploh, društvo naj časti spomin zaslužnih mož, kajti njih dejanja so ustvarila društveno

izročilo, ki je in bodi vedno pravec plodnemu delovanju. V tej luči naj se motre predvsem veličastna proslavitev društvene petdesetletnice, pa poklonitve manom Dolinarja in Ferjančiča, nameravana slovesnost Danilu Majaronu. Gojil je družabnost in prijateljstvo med člani, le iz prijateljstva porojeno delo mu je zagotavljalo, da bo rodilo tudi iskane uspehe. Kako lep, bogat, a tudi resen program! Dolenčeva neumornost pa je skrbelo, da se je tudi v celoti izvrševal. Utrdil in pomnožil je pomen in ugled društva, ki sta mu pripadala že poprej.

Kakor da bi se bil uresničil pri njem starodavni rek „fortes fortuna adiuvat“. Kamor je zagrabil, je storil to smelo, nameril takoj v črno, uspeh mu ni nikoli izostal. Pa bilo je vselej zaslužno plačilo za skozi in skozi pošteno delo.

To bogato in vsestransko delovanje je sedaj smrt ustavila in upropastila mnogo neizdelanih načrtov. Toda izbrisati ne bo mogla v nas spomina na svetle točke tega življenja, še manj uničiti priznanja za vse, kar je Dolenc svojemu narodu, izrabljajoč velike zmožnosti samo v službi zanj, dal.

Dr. Rudolf Sajovic.